UNIVERSITETI I PRISHTINËS

“HASAN PRISHTINA”

FAKULTETI I INXHINIERISË MEKANIKE

UDHËZUES

për përgatitjen e propozimit për Punim të Masterit

Prishtinë, 2016

PËRMBAJTJA

PËRMBAJTJA .... **I**

HYRJE NË DORACAK **1**

PROCEDURAT E REKOMANDUARA **1**

TEMA 1
MENTORIMI 2
KONSULTIMET 2
VLERËSIMI I PROJEKT PROPOZIMIT TË TEMËS SË MASTERIT 2

1. PROJEKT PROPOZIMI I TEMËS SË PUNIMIT TË MASTERIT **3**

1.1. TITULLI I TEMËS 3
1.2 PËRMBLEDHJA 4
1.3 HYRJA 4
1.3.1 IDENTIFIKIM, PËRSHKRIMI I PROBLEMIT DHE QËLLIMI I HULUMTIMIT 4
1.4 SHQYRTIMI I LITERATURËS 4
1.5 PYETJET E HULUMTIMIT DHE HIPOTEZAT 5
1.6 METODAT DHE TEKNIKAT E HULUMTIMIT 6
1.7 PËRMBAJTJA ORIENTUESE E PUNIMIT 7
1.8 REZULTATET E PRITSHME TË HULUMTIMIT 7
1.9 LITERATURA 7
1.9.1 HULUMTIMET PËR LITERATURË 9

2. PLAGJIATURA DHE ETIKA HULUMTUESE **10**

HYRJE

Ky udhëzues i adresohet studentëve të Studimeve Master të cilët kanë për ta përgatitur projekt propozimin për të drejtën e fillimit të procedurës së Punimit të Masterit.

Përmes këtij udhëzuesi, studentët do të udhëzohen se si ta shkruajnë projekt propozimin për Punimin e Masterit. Nëse nuk jeni të sigurt rreth përdorimit të këtij udhëzuesi, duhet të diskutohet me mentorin për këshilla të mëtejme.

PROCEDURAT E REKOMANDUARA

Studimet Master në Fakultetin e Inxhinierisë Mekanike përfundojnë me punimin dhe mbrojtjen publike të punimit të Masterit. Secilit student i lejohet që të përgatisë dhe të dorëzojë një projekt propozimin për të drejtën e fillimit të procedurës së punimin të Masterit pasi ai/ajo t’i ketë përfunduar me sukses provimet e parapara në kurset e programit të studimit.

Tema

Rekomandohet që studenti/ja të propozoj temën e mundshme dhe pastaj bashkë me mentorin përfundimisht përcaktohen për temën e Masterit. Është e rëndësishme që në këtë fazë të hulumtohet literatura ekzistuese përkitazi me temën, në mënyrë që studenti të njihet me arritjet dhe diskutimet në atë fushë. Propozim tema përgatitet individualisht nga kandidati/ja. Ai/ajo bënë një hulumtim të pavarur për një problem të fushës teknike përkatësisht në fushën e studimit të programit për Master (p.sh. *Prodhimtari dhe Automatizim*, *Termoteknike dhe Termoenergjetikë*, *Konstruksion me Mekanizim*, *Komunikacion*, etj.). Studenti/ja duhet të jetë i aftë të bëjnë një hulumtim të pavarur dhe të raportojnë përkitazi me tërë procesin e hulumtimit, që shpie në tekstin përfundimtar të propozim temës së Masterit. Fillohet me identifikimin e problemit të studimit, mbledhjen e të dhënave, metodat e analizës së të dhënave, etj., dhe në fazat e mëvonshme i përshkruajnë rezultatet e pritura të hulumtimit, i sintetizojnë të dhënat në pjesën e përfundimit dhe ofrojnë rekomandime përkatëse.

Kur kandidati/ja përfundimisht të ketë zgjedhur një titull të temës me pajtimin me mentorin, duhet ta paraqesë një kërkesë zyrtare me shkrim Këshillit të Fakultetit të Inxhinierisë Mekanike – komisionit për studime për lejimin e temës së punimit të Masterit, të

cilën e miraton Këshilli i Fakultetit me një vendim të veçantë. Formati për parashtrimin e kërkesës së bashku me projekt propozimin për temën e Masterit merret nga mentori apo shkarkohet nga ueb faqja e fakultetit. Këshilli i Fakultetit vendos për numrin e temave të Masterit për të cilat një mësimdhënës mund të jetë mentor gjatë një viti akademik (sipas rregullores për studime Master që aktualisht është 5 kandidatë për një vit akademik).

Mentorimi

Secili student/e ka të drejtë të zgjedhë një mentor. Mentori duhet të ketë titullin e profesorit, i cili do të ndihmojë dhe udhëheqë punën e studentit. Në parim, mentori duhet të zgjidhet nga radha e profesorëve të fakultetit dhe që ka përvojë në fushën në të cilën shtjellohet tema e Masterit. Pasi mentori ta pranojë temën e Masterit, studenti/ja i kërkon Këshillit të Fakultetit ta aprovon propozimin e temës së Masterit.

Konsultimet

Gjatë procesit të shkruarit të projekt propozimit dhe punimit, studenti/ja duhet të ketë konsultime të rregullta me mentorin e tij/saj. Nuk është mirë që kandidati të punojë një kohë të gjatë në mënyrë të pavarur dhe pastaj ta konsultojë mentorin dhe t’i dorëzojë një tërësi të madhe të projekt propozimit të temës pa marrë paraprakisht sugjerime për çështjet më të vogla. Konsultimet janë po ashtu obligimi i mentorit. Pra, para përgatitjes së formës përfundimtare, kandidati/ja është i/e obliguar që t’ia paraqes një version mentorit dhe pasi të jetë pajtuar ai, kandidati/ja e dorëzon projekt propozimin për temë të Masterit Këshillit të Fakultetit për aprovim.

Vlerësimi i projekt propozimit të temës së Masterit

Projekt propozimi duhet të jetë i përgatitur dhe i kompletuar mirë dhe duhet të dorëzohet (protokollohet) në sekretarin e fakultetit për fillimin e procedurës për lejimin e temës së Masterit. Këshilli i Fakultetit formon komisionin (zakonisht komisioni është prej tre anëtarëve, njeri prej anëtarëve është mentor i kandidatit/es) për vlerësimin e projekt propozimit për temën e Masterit të dorëzuar nga studenti/ja. Nëse ka komente të shumta, atëherë kandidati/ja duhet ta korrigjojë serish projekt propozimin e temës, e nëse jo, Komisioni për vlerësim e përpilon raportin dhe ja dorëzon Këshillit të Fakultetit për aprovim.

1. PROJEKT PROPOZIMI I TEMËS SË PUNIMIT TË MASTERIT

Projekt-propozimi për temë të Masterit e merr "dritën e gjelbër" në Këshillin e Fakultetit. Projekt-propozimi nuk duhet të kuptohet si një kërkesë zyrtare. Në fakt ai paraqet planin e hollësishëm kërkimor të studentit. Nëse ky plan është problematik në një apo më shumë segmente të tij, atëherë ka gjasa për mosrealizimin me sukses të tij. Për këtë arsye, hartimi i projekt-propozimit duhet të merret si një detyrë shumë serioze. Në këtë fazë, mentori jep mbështetjen e duhur. Në përmbajtjen e projekt-propozimi për temën e Masterit duhet të përfshihen:

1.1 Titulli i temës
1.2 Përmbledhja
1.3 Hyrja
1.3.1 Identifikimi, përshkrimi i problemit dhe qëllimi i hulumtimit
1.4 Shqyrtimi i literaturës
1.5 Pyetjet e hulumtimit dhe hipoteza
1.6 Metodat dhe teknikat e hulumtimit
1.7 Përmbajtja orientuese e punimit
1.8 Rezultatet e pritshme të hulumtimit
1.9 Literatura

Projekt-propozimi i temës së Masterit nuk duhet të ketë më shumë se 7 - 10 faqe. Pjesa e kësaj përmbajtjeje është paraqitur dhe komentuar si më poshtë:

1.1. Titulli i temës

Titulli i temës duhet të jetë i shkurtër dhe i qartë (rekomandim: në parim jo më i gjatë se 20 fjalë). Titulli duhet të përkojë me përmbajtjen e vërtetë të temës. Duhet shmangur fjalëve/shprehjeve të përgjithshme dhe duhet përpjekur të përpilohet një titull konkret dhe specifik për fushën e studimit.

1.2 Përmbledhja

Tema e hulumtimit paraqitet përmes një përmbledhje që e përkufizon problemin e trajtuar, pse është i rëndësishëm studimi i tij (në raport me diskutimet bashkëkohore të fushës së studimit), cila është hipoteza e përgjithshme, metodat, instrumentet dhe rezultatet e pritura. Në parim, përmbledhja nuk duhet t’i tejkalojë 300 fjalë.

1.3 Hyrja

Në hyrje bëhet një paraqitje e hollësishme e rëndësisë së problemit të trajtuar që paraqet thelbin e hulumtimit dhe shpjegohen arsyet që e kanë nxitur kandidatin/en për zgjedhjen e temës dhe për problemin e trajtuar.

1.3.1 Identifikim, përshkrimi i problemit dhe qëllimi i hulumtimit

Problemi i hulumtimit duhet të përkufizohet qartë, saktë dhe mirë. Qëllimet e hulumtimit duhet të jenë të harmonizuara me problemin. Parashtrimi i problemit dhe relevanca e tij duhet të jetë e lidhur në kuptim me perspektivën teorike, por edhe me hipotezat dhe metodat e parashikuara të kërkimit. Gabim i shpeshtë (apo më mirë të themi një pikë e dobët) në parashtrimin e propozimit të temës është që kandidatët në këtë kapitull nuk i lidhin gjithnjë këtë formulim (apo balancohen) me formulimet në kapitujt e tjerë, p.sh., me perspektivën teorike, me hipotezat e parashtruara, me procedurat e zgjedhura teorike, etj. Kjo pjesë duhet të shtjellojë dhe përkufizojë konceptet kryesore që përdoren në tezën e Masterit.

1.4 Shqyrtimi i literaturës

Në këtë pjesë kandidati bën një përshkrim të përgjithshëm të “fushës së studimit” dhe vendos temën e propozuar në kuadër të saj. Këtu është e domosdoshme të paraqiten, krahasohen dhe vlerësohen teoritë më të rëndësishme që lidhen me temën e propozuar. Rekomandohet të bëhet një përshkrim i përgjithshëm dhe i shtjelluar hollësisht i hulumtimeve përkatëse (libra, artikuj, raporte hulumtuese) që janë bërë prej autorëve të tjerë (vendorë dhe ndërkombëtarë) me përqendrim në gjetjet dhe përfundimet e tyre. Hulumtimet e kohëve të fundit (p.sh. të botuara gjatë këtij dhjetëvjeçari) duhet të vendosen në radhë të parë. Kandidati/ja duhet ta bëjë të qartë se çfarë dihet në fushën përkatëse (në lidhje me temën apo problemin që dëshiron ta shtjellojë) dhe se çka nuk është trajtuar ende në mënyrë sistematike, apo cilat pyetje kanë mbetur pa përgjigje.

Një prej kërkesave kryesore të kësaj pjese është një përshkrim i perspektivës teorike. Në punën kërkimore gjithnjë fillohet prej të kuptuarit teorik që e mbizotëron fushën e caktuar. Paradigmat dhe konceptet teorike të autorëve/shkencëtarëve të njohur, jo vetëm që ndikojë në hulumtimin (e ardhshëm). Por ato shërbejnë si fillesa të një studimi në lidhje me një fushë të caktuar.

Si rrjedhim, kandidati-ja duhet të vendosë se cilën "shkollë të teorisë", paradigma dhe koncepte teorike janë të përafërta me problemin që e ka parashtruar dhe që e mbështesin më së miri hulumtimin e tij-saj. Për të qenë më konkret: ky kapitull duhet të përfshijë një analizë të literaturës së përzgjedhur, për shembull, një paraqitje të ngjeshur të teorive/autorëve kryesorë dhe të monografive më të rëndësishme shkencore në lëmin e caktuar, pastaj citatet kryesore, etj, Po ashtu duhet të bëhet e qartë pse këto teori janë të rëndësishme dhe të dobishme për hulumtimin e planifikuar.

Gjatë përgatitjes së këtij propozimi rekomandohet që kandidati të bashkëpunojë ngushtë me mentorin e tij/saj. Po ashtu është me rëndësi të theksohet se në këtë fazë fillestare të studimeve të Masterit, kandidati e sheh se përse disa orientime të caktuara teorike janë aq të rëndësishme. Prandaj është shumë e rëndësishme që të investohet kohë dhe energji që prej ditës së parë të studimeve Master.

1.5 Pyetjet e hulumtimit dhe hipotezat

Pyetjet e hulumtimit dhe hipotezat duhet të formulohen në atë mënyrë që parimisht të mundësojë kontrollimin dhe verifikimin e tyre. Pyetja e hulumtimit duhet të formulohet qartë dhe duhet të sigurojë një përvijim premtues të hetimit në lidhje me një problem të caktuar, ose çështje të interesit arsimor. Ajo duhet të implikojë një hipotezë të hulumtimit që mund të verifikohet. Hipoteza e hulumtimit duhet të jetë e formuluar saktë, në mënyrë që të shmanget dykuptimësia dhe kërkesat shtesë.

Një hipotezë që nuk është dhe që nuk mund të verifikohet në ndonjë mënyrë të caktuar nuk është hipotezë. Në hulumtimet empirike ato duhet të lidhen me fenomene të matshme dhe se kandidati duhet të jetë në dijeni të instrumenteve të cilat mundësojnë matje të tilla. Është me rëndësi të hartohen kritere të qarta dhe të pakontestueshme që e konfirmojnë apo e mohojnë një hipotezë. Në hulumtimet cilësore (kualitative) është e rëndësishme që të kuptohen drejt dukuritë e hulumtimit dhe të tregohet se përvojat që reflektohen nga ato janë të tilla që pasqyrojnë të kuptuarit dhe lejojnë rrjedhime të mëtejme. Nëse përdorim hulumtime

sasiore apo një përzierje e të dyjave, gjithashtu është e rëndësishme të nxirret një numër kriteresh përmes së cilave një hipotezë pohohet ose mohohet.

Pyetjes hulumtuese i shoqërohet një hipotezë, p.sh. nuk do të jetë e vështirë të gjenden argumente teorike si dhe eksperimentale të cilat e mbështesin një hipotezë. Megjithatë, problemi i vërtetë brenda kësaj hipoteze qëndron në atë se ai është i përgjithësuar dhe nuk na thotë shumë në lidhje rastin e veçantë.

Përgjigjet e nën pyetjeve japin përgjigjen ndaj pyetjes kryesore hulumtuese.
Studentët inkurajohen që për pyetjen e tyre hulumtuese (për një tezë duhet të ketë vetëm një pyetje kryesore hulumtuese), t'i shtojnë disa nën pyetje për të zbërthyer pyetjen dhe një hipotezë e cila do të vërtetohet ose jo në fund të studimit.

1.6 Metodat dhe teknikat e hulumtimit

Shumica e temave të diplomave në studimet themelore (nëse kërkohen) mbështeten më pak në metodologjitë kërkimore sfiduese. Në nivelin e Masteri, kërkohen të elaborohen pyetje kërkimore më sfiduese dhe, si rrjedhojë, duhet të zbatohen metodologji më të sofistikuara. Kurse të veçanta të nivelit Master kanë për qëllim ta njohin kandidatin me këto metodologji. Nganjëherë, përveç bashkëpunimit të ngushtë me mentorin (udhëheqësin), rekomandohet të bashkëpunohet edhe me ekspertë të tjerë.

Para së gjithash kandidati duhet ta përkufizojë llojin e qasjes hulumtuese për problemin e zgjedhur. Në raste kur tema e hulumtimit është kryesisht teorike dhe nuk kërkon metodologji eksperimentale, ky kapitull i përfshin zakonisht këto elemente:

- Grumbullimin dhe përzgjedhjen e materialit (literaturës, dokumenteve, fotografive etj.);
- Përshkrimin e materialit të grumbulluar (theksi në idetë, format, historikun, etj.);
- Metodat që do të zbatohen (historike, krahasuese, fenomenologjike, etj.);

Në raste kur tema e hulumtimit kërkon metodologji empirike dhe laboratorike, ajo përfshin elemente të tilla, si p.sh., një përshkrim të mostrës, instrumentet e matjes, procedurat e mbledhjes së të dhënave, përpunimin statistikor, etj. Rekomandimet që kjo pjesë të përbëhet prej disa paragrafëve, p.sh:

- Mostra: çfarë lloj mostre do të përdoret; karakteristikat dhe parametrat kryesorë;
- Instrumentet matëse: kush i ka zhvilluar ato dhe kur; karakteristikat, vlerësimi;

- Procedurat dhe kushtet gjatë mbledhjes së të dhënave; zbatimi i instrumenteve;
- Përpunimi statistikor (pse, cilat hipoteza do të testohen, etj.).

Kandidatët që do të punojnë me pyetësorë dhe intervista duhet:

1) Ta sigurojnë pëlqimin e mentorit (udhëheqësit) të tyre; dhe
2) T'i vlerësojnë shpenzimet dhe kohën e kryerjes së studimit të propozuar.

1.7 Përmbajtja orientuese e punimit

Studenti-ja duhet në formë të shkurtër ta paraqet strukturën e përmbajtjes orientuese të punimit të Masterit e cila përmbajtje duhet ti përmbahet gjatë hartimit të punimit dhe për ndryshimet eventuale duhet të konsultohet me mentorin e tij-saj.

1.8 Rezultatet e pritshme të hulumtimit

Rezultatet e pritshme duhet të parashtrohen në raport duke u mbështetur në kapitujt e mëparshëm. Po ashtu, rekomandohet që kandidati t'i parashtrojë ato që i pret, t'i kontribuojë njohurive ekzistuese, teorisë dhe praktikës së lëmit të caktuar.

1.9 Literatura

Mund të ekzistojnë dy lloj dobësish në këtë pikë: literatura e zgjeruar ose e mangët. Në përgjithësi, kërkohet vetëm literatura kryesore, si ajo vendore (në gjuhën kombëtare), ashtu edhe ndërkombëtare (në gjuhët e huaja; revista shkencore, profesionale, monografi, etj.). Duhet të mbizotërojë literatura e kohëve të fundit (megjithëkëtë, në rastet kur veçmas shtjellohen probleme teorike përfshirja e materialeve klasike është e domosdoshme në literaturë). Në pjesën më të madhe të rasteve mjaftojnë 25 deri 50 burime bibliografike, pasi duhet ta dimë se teza e Masterit nuk është një përshkrim sistematik i një lëmi të caktuar; theksi duhet të jetë më i madh në natyrën e veçantë të problemit. Megjithatë, në disa raste (p.sh. përdorimi i zgjeruar i punimeve shkencore, metodologjive krahasuese, materialet e përdorura, etj.) mund të ketë më shumë se 50 njësi bibliografike. Parimi është që çdo burim bibliografik i përdorur (apo të cilit iu është referuar, i cili është cituar, etj.) në tezën e Masterit duhet të vendoset në literaturë. Sërish konsultimi me mentorin (mbikëqyrësin) është i domosdoshëm.

Për secilin model të përmendur më lartë duhet të jepet edhe referenca e tërë në fund të punimit te literatura. Pra, në literaturë futen vetëm burimet që janë cituar diku në tekst dhe jo materialet që janë shfrytëzuar për lexim të përgjithshëm.

Literatura përmbledhë të gjitha referencat e një punim. Ne reference shënohet së pari mbiemri e me pas emri i autorit/ve dhe renditen sipas citimit të literaturës në tekstin e projekt propozimit të temës. Burimet e literaturës që merren nga ueb faqet duhet të ndahen nga revistat shkencore, librat, publikimet e konferencave shkencore, etj.

Referimi i literaturës duhet te përfshije te gjitha informacionet e nevojshme për te gjetur dokumentin e treguar. Kështu secila reference duhet te këtë se paku autorin, titullin, vitin e publikimit, publikuesin dhe informatat tjera si ISBN-numri. Artikulli i revistave, konferencave duhet te përfshije titullin e artikullit dhe faqen. Nëse është e mundur, lokacionin e konferencës, volumi dhe edicioni duhet te përfshihen.

Në vijim janë prezantuar disa forma te referimeve te literaturës si revistave, konferencave, librave dhe ueb faqeve:

[1] Lajqi Shpetim, Gugler Jürgen, Lajqi Naser, Shala Ahmet, Likaj Ramë: Possibilities Experimental Method to Determine the Suspension Parameters in a Simplified Model of a Passenger Car. *International Journal of Automotive Technology* (2012), vol. 13, no. 4, pp. 615-621. http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs12239-012-0059-7.

[2] ...

[3] Lajqi Shpetim, Ibrahimi Nijazi, Baxhaku Bashkim, Lajqi Naser. Analyses of Powertrain System in a Passenger Vehicle with Using Planetary Gear Combine with Continuously Variable Transmission. *13th International Research/Expert Conference Trends in the Development of Machinery and Associated Technologies, 16-21 October 2009, Hammamet, Tunisia. TMT 2009 Conference proceedings*, pp. 641 – 644. http://www.tmt.unze.ba/proceedings2009.php.

[4] ...

[5] Rill Georg. *Vehicle dynamics*. Regensburg University of Applied Science. Regensburg, 2009.

[6] ...

[7] http://www.autoevolution.com/news/how-multi-link-suspension-works-7804.html/[28.01.2012].

...

1.9.1 Hulumtimet për literaturë

Ky seksion përmend mënyra të ndryshme të kërkimit të literaturës. Studimi i literaturës kërkohet për tu bërë i familjarizuar me punën e juaj por gjithashtu për të studiuar aspektet e problemit tuaj ose të studimit të detajeve të zgjidhjes suaj ose për te dëshmuar relevanten e temës suaj. Në vazhdim disa mundësi të gjetjes së literaturës janë listuar. Po ashtu duhet cekur se ekzistojnë shumë mënyra të kërkimit te literaturës.

Në vijim janë dhënë disa nga ueb faqet te përgjithshme të kërkimit te literaturës kurse secili studiues mund të këtë edhe qasje ne ndonjë resurs tjetër për hulumtimin e literaturës.

- IEEE-Explore: http://ieeexplore.ieee.org,
- ACM Digital Library: http://portal.acm.org/dl.cfm,
- Google Scientific Search: http://scholar.google.com,
- CiteSeer Publications Research Index: http://citeseer.nj.nec.com/cs,
- Wikipedia: http://www.wikipedia.org ,
- Science Direct: http://www.sciencedirect.com,
- Wiley InterScience, http://www3.interscience.wiley.com,
- UMI Proquest: http://proquest.umi.com,
- EIFL Direct/EBSChost UMI Proquest, http://search.ebscohost.com,
- IEEE xplore: http://ieeexplore.ieee.org,
- Etc.

2. PLAGJIATURA DHE ETIKA HULUMTUESE

Plagjiatura është një formë e mashtrimit akademik. Të gjithë studentët duhet të kenë të qartë kuptimin e nocionit plagjiaturë dhe të mënjanojnë plagjiaturën në punën e tyre gjatë studimeve. Plagjiaturë është kur një individ përdorë idenë e dikujt tjetër sikurse ato të ishin të tij. Kjo dukuri ndëshkohet rëndë në komunitetin akademik dhe për t’iu shmangur kësaj, studentët (dhe mësimdhënësit) duhet t’i referohen burimit të secilës ide që ata përdorin në punën e tyre.

Një rëndësi e veçantë gjatë punës hulumtuese duhet t’i kushtohet procedurave etike. Në të vërtetë, hulumtimet nuk ndodhin në një “kullë të fildisht”. Ato kryhen në mjediset shoqërore dhe natyrore. Prandaj është me rëndësi që studentët të marrin parasysh standardet e etikës profesionale dhe t’i respektojnë ato në klasë dhe në mjedisin ku kryhet hulumtimi. Në të kundërtën, do të paraqiten pengesa dhe vështirësi gjatë gjithë procesit të hulumtimit. Shpesh herë, mbledhja e të dhënave personale mund të jetë një çështje shumë e ndjeshme për individët apo grupet shoqërore. Po ashtu, kryerja e eksperimenteve të ndryshme apo respektimi i normave ligjore shpeshherë shoqërohen me pengesa të ndryshme. Për këtë arsye është më se e domosdoshme që në çdo fazë të hulumtimeve të merren parasysh “etika hulumtuese” dhe integriteti akademik.

Parimet kryesore të etikës hulumtuese janë:

- respektimi i dinjitetit njerëzor (trajtimi i personave në mënyrë të drejtë dhe respektimi i të drejtave të njeriut);
- dobishmëria (përpjekje për cilësi dhe përdorim më të mirë të burimeve, jo shfrytëzim i pjesëmarrësve të hulumtimit, etj,), dhe
- drejtësia (rëndësia e paanësisë, qasje e barabartë në përfitime, respektimi i autorësisë, respektimi i individëve apo i grupeve të personave me nevoja të veçanta, etj.).

Gjatë punës hulumtuese, studentët duhet të respektojnë integritetin akademik dhe të përpiqen:

- të pranojnë/njohin kontributet e burimeve tjera në përpjekjet e tyre studimore;
- të përfundojnë punën e tyre hulumtuese në mënyrë të pavarur;

- të ndjekin udhëzimet për punën hulumtuese duke respektuar standardet e disiplinës akademike, dhe
- të shmangin angazhimet në cilëndo formë të pandershmërisë akademike.

Prandaj, para se të përfundohet me punën hulumtuese, studenti-ja është i obliguar ta nënshkruan **deklaratën etike** për plagjiaturë dhe etikën hulumtuese e cila jepet në fund të punimit dhe çdo shkelje përgjithësinë e merr kandidati-ja.